

v teh predmetih mikavno podučevati in potrebne nauke vpletati, priljubi se šola vsem učencem tako, da jih nikdo od šole ne odverne in šola jim ostane v blagem spominu ves čas življenja.

Da pa napredovalna šola prinaša zaželjeni sad, je pa pred vsem potrebno, in sicer jako potrebno, da se učitelj za vsako uro, za vsak predmet skerbno in vestno pripravlja, in nikdar ne pride nepripravljen v šolo.

V napredovalni šoli naj pa učitelj ne podučuje z bukvami v rokah; bukve naj učitelj pred šolo dobro prebira in iz njih jemlje; kar je njegovim okolistavam primerno, to naj si v kratkem zapiše. Tako učitelj nikdar ne pride v zadrego, kaj bi povedal, kaj zamolčal, kako bi povedal to, kako uno? Pokazal bo marveč, da je kos svojemu poklicu, da je res to, kar ima biti, namreč ljudski učitelj; šola pa človeštvu koristna naprava.

Tako podučevati pa more le učitelj, ki je sam izurjen v predmetih, katere ima podučevati; neogiblivo pa je tudi potrebno, da je dalj časa v enem kraju, da pozna ljudstvo, njegovo mišljenje, njegovo dobro in slabo stran. Drevo, katero hoče sad roditi, mora v zemljo pognati svoje korenine; učitelj pa, ki hoče s pridom podučevati v napredovalni šoli, mora dolgo časa biti v kraju in zaupanje imeti pri ljudeh, sicer mu ni mogoče s pridom podučevati ne v vsakdanji šoli, še manj pa v napredovalni.

O spisji.

(Dalje in konec.)

Kdor preveč tirja, ne doseže ničesa, in dostikrat je to vzrok, da je ves spisni nauk brez pravega vspeha in koristi. Sicer pa morejo učenci take naloge na raznih stopinjah po zmožnosti tudi različno izdelovati, n. pr.:

Hiša.

(Za nižji razred ali oddelek.)

Hišo nam stavijo zidarji in tesarji. V hišah stanujejo ljudje; živijo pa stanujejo po hlevih, luknjah in gnjezdih i. t. d. Za hišo je dvo-rišče in zraven pa vert, kjer raste obilno lepih cvetic, zeljenave in sadnega drevja.

Hiša.

(Za srednji oddelek.)

Hiša ima podstavo, štiri stene in streho. Znotraj je razdeljena v sobe, čumnate in vhode. V hiši stanujejo ljudje in nekatere živali. Druge živali pa so po hlevih, in še druge pa stanujejo v gozdu in na polji, nekatere so v vodah in celo v zemlji. Nekatere živali si narejajo same stanovanja kakor ptiči, čebele, ose in mravlje. Male borne hiše, ktere so naj več lesene, so kočje; velike in lepo zidane pa se imenujejo palače

in gradovi. Več hiš skupaj imenujemo vas, veliko in lepo v versto postavljenih pa mesto. Skoraj v vsaki večji vasi je cerkev, šola in več gostilnic.

Hiša.

(Za naj viši oddelek.)

Človekovo stanovanje je hiša. Pri zidanji hiše delajo razni rokodelci, kakor zidarji, tesarji, steklarji, lončarji i. t. d. Najpervo koplje se za podstavo, in potem se izoboka klet. Za tem se postavi glavni zid, in se naredi stene, ktere razdeljujejo razne prostore, n. pr. vežo, sobe, čumnate, kuhinjo in druge shrambe. Med nadstropija, ktera vežejo stopnjice, položijo bruna; nad vse postavijo podstrešje, ktero krijejo s slamo, z opeko, s skodlami, s ploščicami ali s plehom. Vse stene zunaj in znotraj lepo pogladijo. Kedar so po sobah in drugih prostorih že tla in stropi narejeni, naredé se še okna in vrata, in nazadnje se še vse lepo pobeli in, kar je lesenega, pa pobarva. V javna poslopja, kakor v cerkev in šolo se zbirajo ljudje. V večernih deželah imajo hiše visoke strehe in velika okna; v jutrovih so pa strehe na plosk, okna pa so ozka.

Vidi se, da je tvarina v nižjem oddelku bolj poverhna in lahka, opirajé se na vse, kar se vidi in je blizo. Srednji oddelek ima že misli, ki so zverhi bliže; vse je že bolj določeno, in vendar izdelovanje posameznih delov ne prevlada. Višji oddelek ima pa že bolj izbrani značaj večje popolnosti. Paziti je treba tukaj na kolikor mogoče popolno in doveršeno izpeljavo vsega, kakor tudi na skerbno izverševanje posameznega; vendar naj učitelj s temi nalogami previdno ravna.

Sedaj pa še nekaj o popravljanji pomot. O najpripravišem mehničnem popravljanji govoril bodem pozneje, tukaj le opomnim, da nekateri učitelji pomote poverhno popravljajo. Popravljajo le pravopisne pomote, vse drugo pomankljivo, temno in napačno popolnoma prezirajo ali tako popravijo, da učenci poprave ne razumó. Navadno so pri tem naj večje pomote, da učenci kaj važnega izpusté, ali da kako stvar pusté pomankljivo in nedoveršeno, da red zmešajo, ptuje navedejo, da to in isto reč večkrat ponavljajo, ali da celo kaj nepotrebne dostavijo. Take in enake pomote treba je toliko časa pojasnovati, da učenci vse prav razumó, kar pa je dostikrat zeló težavno. Pravilo, da je treba pri nalogah, ktere se prosto izdeljujejo, stvar si v mislih živo predstaviti, in edino to več časa ohraniti, da se ne prinašajo druge predočbe ter da se glavna stvar po svojih različnih delih, po vseh razmerah med sabo in med sorodnimi rečmi primerja, — to je slehernemu znano; pri tem le tega ne smemo pozabiti, da se to učencem z izgledi naj bolj počita. Kjer je v šoli veliko učencev, tam ni čuda, da učitelji tožijo o obilnem trudu in o zgubi časa, ki jim ga prizadeva popravljanje. Po

mojem mnenji je strah pred tem in dolgočasnost in težavnost dela dostikrat vzrok, da se po nekterih šolah premalo spisuje. Nekteri učitelji si pa tudi to delo sami po nepotrebnem težavniše delajo. Pri tem jaz že več let prav spešno tako-le ravnam:

Kedar so učenci v šoli ali doma nalogo doveršili, ukazujem, da posamezno izdelovanje 3—4 boljši in slabši na glas vpricho vseh učencev preberó, ter dovolim, da sme o tem vsaki učenec po svojem mnenji kaj opomniti. Tako pride na dan že veliko pomot, in vsaki more v svojem zvezku, ktereга ima pred saboj, pogledati, ali je tudi on kaj napačno pisal? Popravlјati pa še nihče ne sme. Za tem se najtežavniše besede glasno in razločno izgovarјajo, ali na tablo zapišejo. Potem si pa zvezke med seboj zamenјajo, in v določenem času smejo pomote podčertati, ne pa popravlјati. Kadar ta čas preteče, vzame vsaki svoj zvezek, in more pomote popravlјati, ali sme vprašati, o čem kdo kaj dvomi? Tako popravlјeno izdelovanje prepіšejo potem na čisto in te zvezke še le jaz pregledujem in popravlјam; v časih mi pa tudi kteri boljših učencev, kterih je v vsaki šoli nekaj, pri tem pomaga. Na koncu vsakega odstavka ali naloge morejo še enkrat popravlјene besede pristaviti. Po tej poti se mi posreči, da dobim, kolikor mogoče, pomot proste naloge, pa tudi učenci se privadijo, da na pomote in pregreške bolj pazijo, ter jih tako lahkomiselnó ne prezirajo; kar se sicer le prerado zgodi; pa tudi po tej poti zvedo vsi vse pomote, in se jih tako bolj varujejo. Nikakor ne tajim, da je velike vrednosti, ako učitelj sam vse zvezke pregleda in vse pomote podčerta (popraviti se nikakor ne smejo, to naj store vselej sami učenci); vendar pa se mi zdi, da škoda, ako se v naglici kaj pregleda, dobiček, ki izhaja iz večkratnega spisovanja, za veliko in v vsakem obziru presega.

Govekar.

Peter Hitzinger

(Znojemski, Pođlipski)

v

slovstvu slovenskem.

VII.

Kakor za svete cerkve prostost, tako je gorel tudi za Slovenije mirno zmago. Da pa si vzmorejo Slovenci, treba je, da se strinjajo s sorodnimi Slovani. Po zgodovini je spoznal Hitzinger, da za nekdanjimi Gerki so na svetno pozorišče stopili Rimljani, za Romani Germani, in da za témi nastopiti utegnejo Slovani. Prikaže se mu v duhu „Slovanska dôba“, ktero v Novicah t. 1849 popéva v 3. l. tako-le: